

...Mit is mondjunk legvégül? Nem akartunk egyebet, mint bevinni az olvasót töprengésünkbe: egy tantervi-tankönyvi-módszertani megújítási program időszakában miként lehetne a mindnyájunkban megfogalmazódó jó szándékokat valóra váltani?

Hogyan lehetne a mindennapok tanári gyakorlatában érvényre juttatni a jó és igaz elveket; az életszerűsége való törekvést, a nyelv alkotó-újrateremtő használatát, a szakadatlan nyelvi változás, fejlődés érzékeltetését, a nyelvvel való bánni tudást, a nyelv személyiségformáló erejét? Nyilvánvaló, hogy az ilyen, nagyobb körültekintéssel, több odaadással, otthoni felkészüléssel, tervszerűséggel előkészített tanítási órák feltételezik azt, hogy a tanár tájékozott a világ dolgaiban, jól ismeri szaktárgyát, nem elszigetelt, egymástól független tanítási órákban

LEHETSÉGES ELŐZMÉNYEK

KIINDULÁS

Rögtönzött jelenet

CSOPORTMUNKA

Az előző jeleneten alapul

AZ EGÉSZ CSOPORT ÉS A TANÁR SZEREPBEN

Sajtókonferencia

CSOPORTMUNKA

*Drogkereskedők
Kábítószeres csoport*

PÁROS MUNKA

drogkereskedő/rendőr

gondolkodik, hanem *folyamatként fogja fel az egész anyanyelvi nevelést...*

A tagságtól érkezett javaslatok alapján döntött egyesületünk elnöksége:

1995-ben a Magyar Drámapedagógiai Társaság által alapított életmű-díjat

RUDOLFNÉ GALAMB ÉVA

kapja.

A kábítószer

foglalkozásvázlat

Visszajátszás: Mit csináltak a kereskedők, nyomozók a nyitó jelenet előtt?

A csoport felől érkező kérdések

CSOPORTMUNKA

Információk közlése szerepből

MODELLEZÉS

*Találkozás (mimes játék)
A drogos banda és idegenek*

CSOPORTMUNKA

Valaki ki akar szállni

AZ EGÉSZ CSOPORT ÉS A TANÁR SZEREPBEN

Sajtókonferencia

REFLEXIÓ

Kérdések

Általános célok

A drogokkal járó veszélyekkel és a fiatalok kábítószeren keresztül történő kizsákmányolásával kapcsolatban tudatos magatartás kialakítása, az ismeretek gyarapítása.

Amire szükség van

Kábítószerrel foglalkozó ismeretterjesztő szórólapok, amikhez (optimális esetben) orvosi rendelőkben, kórházakban hozzá lehet jutni.

Stratégiák

A tanár szerepben; csoportmunka; páros munka; mimes játék; modellezés; verbális és nemverbális munka.

Kiindulás⁹

- Rögtönözzön egy jelenetet néhány tanulóval a csoport számára. A tanár a vámhivatalnok szerepében, két önként jelentkező mint drogkereskedők.
- A kereskedők kábítószerrel hoznak át a határon – játsszák le a jelenetet!
- Utána megbeszélés a jelenet hatásáról. Vitassák meg a

jelenetet a feszültségkeltés és a késleltetés alkalmazott eljárásainak szempontjából. Hogyan alakíthatják ezek a tényezők a drámát?

- Játsszák újra a jelenetet a csoport – feszültségkeltésre és késleltetésre vonatkozó – javaslatainak figyelembe vételével. Ügyeljen a térhasználatra!

⁹ Drama Strategies (New Ideas from London Drama), edited by Ken Taylor, Heinemann, 1991. Fordította: Majoros Krisztina

- Tegye fel a kérdést: „Egy a munkáját már régóta végző vámhivatalnok helyében ti mire vigyáznátok?”
- Hallgassa meg a tanulók javaslatait. Ha nem állnak elő ötletekkel (ami valószínűtlen), akkor beszéljék meg a vita során alkalmazott nemverbális közléseket. A csoport ötletei segíthetik a tanárral együtt játszó tanulókat a jelenet javításában, fejlesztésében.

Ez az óratervezés azért készült, hogy elgondolkoztasson egy tanulócsoportot, amelynek idealizált elképzelései voltak a kábítószer-fogyasztásról. Őket az érdekelte, hogy a drogosokat játszhassanak, de az osztállyal kötött tanulási szerződés értelmében kezdetben olyan droggereskedők szerepében

Csoportmunka

- A tanulók csoportokban megalkotják saját jeleneteiket: feladatuk egy feszültségelteli „vámos” jelenet felállítása, amely az előző, már látott jelenetre épít.

lesznek, akik nem fogyasztók. Ez a távolítás szándékos volt, s nemcsak a tanulók védelme érdekében (akik közül egyébként néhányan jóval többet tudtak a drogokról, mint társaik), hanem a dráma lehetőségeinek növelése miatt is.

A tanulók bevonódásának elérése érdekében meg kell éreztetni velük, hogy itt feszültségelteli pillanatról van szó: a tanár szerepben (mint vámhivatalnok) nagyon gyanakvó lehet, és majdnem elkapja a droggereskedőket (de aztán „hagyja” őket átjutni a határon).

Miután már láttak egy ily módon kibontott jelenetet, a legtöbb tanuló képes az önálló munkára. (A saját óránkon azt tapasztaltuk, hogy ez nagyszerű módja a specifikus készségek gyakorlásának és fejlesztésének: jelen esetben a jeleneten belüli feszültség alkalmazásának és a saját munka formálásának.)

Az egész csoport és a tanár szerepben

- A tanár szerepben – mint rendőrségi szóvivő – sajtókonferenciát tart. A rendőrség nem találta meg a droggereskedőket, de nem akarják, hogy a sajtó megtudja ezt (fenn kell tartani a „hatékony rendőri erő” látszatát).
- A tanulók szerepben mint a sajtó képviselői. A sajtó munkatársai erősen gyanítják, hogy hatalmas mennyiségű heroin jutott be az országba. Azt akarják, hogy a rendőrség ismerje be kudarcát.

A tanár szerepjátékán keresztül sok olyan információt nyújthat, amely a további munkát motiválja. Néhány ötlet: pl. korrupció lehetősége a rendőrségen belül, a sajtó felelőssége a rendőrség és a nyilvánosság felé stb. (...) Ebben a jelenetben formális összejövetelt akartunk – ennek érdekében végig szerepből beszélünk, többször utaltunk a sajtókonferenciák megszokott, ismert menetére. A tanár beszédmódjával és a testnyelv gondos alkalmazásával demonstrálhatja, hogy amit mond, az nem a teljes igazság...

Csoportmunka

- Ossa két csoportra az osztályt, majd (ha a létszám engedi) mindkét felét szervezze 5 fős csoportokká. Az osztály egyik felének a következő instrukciót adja:
„Ti vagytok a droggereskedők. Egyikötök a drogos banda vezetője, aki tudja, hogy a rendőrség a nyomatokban van. A banda tagjainak ezért, amilyen gyorsan csak lehet, meg kell szabadulniuk a herointól, ugyanakkor azonban nagyon óvatosan kell megválasztaniuk azt, hogy kivel kereskednek.”
- Az osztály másik felének mondja a következőket:
„Ti a rendőrség kábítószeres csoportjának tagjai vagytok. Egyikötök a főfelügyelő, akinek az a feladata, hogy eljusson a drogos banda kulcsbembereihez – a kiskereskedőkkel nem elégedhet meg. A kábítószeres csoport ezért álrühát ölt, üzleteket próbál kötni, és maguk is kereskedőkké válnak.”

Játsszák le a jeleneteket, amelyekben a vezetők figyelmeztetik csoportjaikat, és stratégiákat terveznek arra, hogy miként dolgozzanak a továbbiakban.

Fontos, hogy a tanár olyan mértékben vegyen részt a csoportmunkában, amennyire a dráma alakulása szükségessé teszi a tanári információt – a drámán belülről. Ha a tanár minden csoportot szerepben látogat végig, nemcsak a játék építése válik lehetségessé, hanem – a szerepből feltett kérdésekkel – a játék hitelessége, mélysége is változtatható, a szerepeknek megfelelő attitűd kialakítása is megvalósítható. Mindez hozzásegít a feszültség előidézéséhez.

Segítheti a munkát, ha olyan anyagokat hozunk be, amelyek a drámának háttérét adhatnak. Pl. sok szórólap létezik, amely a kábítószer-fogyasztás veszélyeire mutat rá. Ezek gyakran sorolnak fel tüneteket, és leírják, hogyan változik meg a fogyasztó fizikuma és lelkiállapota.

Páros munka

Az előző csoportbontás szerint a párokon belül az osztály egyik fele droggereskedőt, míg a másik fele rendőrt játszik. „A” = droggereskedő, aki a megszokott találkozóhelyen üzleti kapcsolatra vár.

„B” = a kábítószeres csoport álrühás rendőre, akik üzletkötés céljából érkezik.

A párok rögtönözzék ezt a találkozást.

Csoportmunka

- A drogkereskedők és a kábítószeres csoport tagjai újra összegyűlnek (a páros munka előtti kb. 5 fős csoportokban dolgozva), és megosztják egymással a „területen” szerzett tapasztalataikat (mindezt szerepben teszik).
- A munka ezen szakaszában jelentősége lehet a következőknek: Hol játszódik a jelenet? Milyen a jelenet atmoszférája? Félnék-e drogkereskedők a felfedeztetéstől, vagy biztonságban érzik magukat? stb.
Érdekes lehet összehasonlítani, hogyan közelíti ezt meg a két csoport.

A hihetőség-hitelesség fokozása érdekében – különböző feszültségkeltő elemek beépítésével – a jelenet megisméltethető: pl. a kereskedő elmondhatja, hogy kapcsolatba lépett egy új közvetítővel, aki ismeri az egyik kereskedő-társát, miközben a nevezett kereskedő sosem hallott az új „kapcsolatról”. Ezután újra páros munkával próbálják „rajtakapni” az új kapcsolatot. (A „meg kell szabadulnunk a herointól, amilyen gyorsan csak lehet” feszültségkeltő hatása végig érvényesülhet).

Modellezés

- A tanár (szerepben) és önként jelentkező tanulók bemutatnak egy némajátékot, amit a többiek megnéznek. Szöveg nélküli jelenet: találkozás a drogos banda vezetői és idegenek között egy parkban.
A drogos banda egyik tagja kilesi a jelenetet: valamiféle üzletet kötöttek, ennyit tud. Sajnos nem lehetett hallani, hogy mit beszéltek.

A drogos banda tagjai közti bizalmatlanság előidézését szolgálja a jelenet. Ez elérhető pl. a rendőrség által készített videofelvétellel, amelyet nézhetnek akár a rendőrök, de amelyik akár a drogkereskedők kezébe is kerülhetett. Mindegyik esetben „bizonyíték”. A saját óránkon arra biztattuk a „nézőket”, hogy maguk értelmezzék a történeteket, találják ki a dialógust. Vigyázat: időigényes, amíg az egyes csoportok „rekonstruálják” a jelenetet. Ennél a pontnál a csoportok tagjai saját vezetőiket is válaszra kényszeríthetik. („Ha idáig eljutottunk, akkor már nem szállhatunk ki belőle.”)

Csoportmunka

- Az előző 5 fős csoportokban (mint drogkereskedők és a kábítószeres csoport tagjai) játszunk el a következő jeleneteket:
- Drogereskedők: egyikük el akarja hagyni a csapatot. „Beijed”, és már nem akar a további akciókban részt venni. A többiek nem tudják, hihetnek-e neki.
- Kábítószeres csoport: a csoport egyik tagja valójában drogfogyasztó, aki egyre inkább függővé válik, és ezért a testület gyenge láncszeme. (Majdnem riadót fújt előző éjszaka; a zárkában alszik, így találják meg társai stb.)

Ahhoz a területhez közelítünk, amely a csoportot igazából érdekelte: kábítószer-fogyasztókat fognak játszani! A játék eddigi fázisainak eredményeként már helyes gondolkodási keretben foglalkozhatnak ezzel a szereppel. A játék ezen pontján egyúttal kitűzött célunkat is megközelítjük. A tanulók fontolóra vehetik a rajtaütést. Ennek egy lehetséges megoldása állóképes technika alkalmazása (a kábítószeres csoport korábbi tagját szörnyű állapotban találják, ennek oka a droghasználat). Feszültséget teremthet az is, ha pl. az egyik rendőrnek volt egy testvére, aki kábítószer-túladagolás következtében halt meg stb.

Az egész csoport és a tanár szerepben

- A tanár a rendőrségi szóvivő szerepében sajtókonferenciát tart. A rendőrség kudarcot vallott, de nem engedheti, hogy ez az információ eljusson a sajtóhoz. Érdeke az eredményesen dolgozó rendőri testület látszatának fenntartása (formailag ugyanaz a feladat, mint a 20. oldalon).
- A tanulók a sajtó képviselőinek szerepében. Erősen gyanítják, hogy nagy mennyiségű heroin jutott az országba, és el akarják érni, hogy a rendőrség bevallja kudarcát (formailag ugyanaz a feladat, mint a 20. oldalon).

A tanárnak azon keresztül, ahogyan a rendőrségi szóvivő szerepét játssza, éreztetnie kell, hogy a sajtó pozíciója jócskán megerősödött. Figyelmes tanári irányítás mellett sok fontos kérdés kerülhet elő: pl. az információhoz való hozzáférés; a sajtó joga, hogy a tényekről beszámoljon; az információ visszatartása „a nyilvánosság jól felfogott érdekében” stb.

Reflexió

A tanár – szerepen kívül – kérdéseket tesz fel a csoportnak, pl.: Van-e új információnk a rendőrség és a sajtó szembesítéséhez? Hogyan változtatja ez meg a jelenetet?

Mivel már játszottak sajtókonferencia-jelenetet a drámaóra elején, érdekes lehet most összehasonlítani a két jelenetet. Mit gondolnak a tanulók az eltérésekről? Miért jöttek létre

ezek a munka során?

Utalhat a drogokkal és a drogfogyasztással kapcsolatos szórólapokra, foglalkozhat a tanácsadó szolgáltatásokkal is.

További munka

Hasznos feladatok lehetnek például a következők:

- Készítsenek listát a legális és illegális drogokról. Miért legális némelyik, és mások miért nem?
- Tervezzenek figyelmeztető felhívást a kábítószer elleni küzdelemhez. Ezt videóra vagy magnóra lehet venni.
- Találkozás egy drogtermelővel, például egy parasztgazdával, aki nagyon szegény. Ezért a termékért jóval többet kap, mint bármelyik másikért. Hogyan lehetne rábeszélni, hogy termeljen mást?

Az alábbi foglalkozástervezet a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ „Felsőbb osztályba léphet!” elnevezésű – drámapedagógusok számára szervezett – táborában született.¹⁰

A posztgraduális képzés szervezői igyekeztek kiaknázni a több drámatanár jelenléte kínálta lehetőségeket – emiatt az alábbi játék több vonatkozásban is hasonlít a TIE-foglalkozásokhoz. Azonban számos olyan része is van az órának, melyben a drámatanár „magára hagyatottan” dolgozik, ezért úgy gondolom, könnyen átalakítható a foglalkozás az iskolai gyakorlatra is. A kurzus végén játékunkat kipróbáltuk a gödöllői iskolák által szervezett napközis táborban résztvevő gyerekekkel.

Sztárok

foglalkozástervezet 3-6. osztályosok részére

Lipták Ildikó

Fókusz: Hogyan változtatja meg (rossz irányban) az emberi kapcsolatokat a népszerűség, a sztárság?

Keret: A gyerekek mint szanatóriumban dolgozó orvosok segítenek a leghíresebb sztárok titkos, magánéleti problémáiban.

Tanári szerepek:

- az intézet főigazgatója
- munkacsoport-vezetők
- a színházi jelenetben riporter és a sztár

1. A gyerekek **meghívót** kaptak a foglalkozás előtt:

Kedves Barátunk!

Ha szívesen részt vennél egy olyan játékban, amely a SZTÁROKRÓL szól, szeretettel várunk ma délelőtt 10 órakor a Kerekasztal termében. Ebben a játékban azt ajánljuk, játsszuk el azokat az orvosokat, akik mindenkinél többet tudnak a sztárokról: egy olyan szanatórium (klinika) munkatársai lehetünk majd, akik a leghíresebb sztárok magánéleti problémáin segítenek.

Ha van ehhez kedved, szeretettel várunk!

⇒ ⇒ ⇒

SZTÁR LÉLEKGONDOZÓ
SZOLGÁLAT
WASHINGTON

Mélyen tisztelt kollégák!

Büszkeséggel és örömmel tölt el, hogy olyan emberekkel dolgozhatok együtt, mint Önök. A világ leghíresebb sztárjainak problémáin segítettek már áldozatkész munkájukkal. Újabb fontos feladat vár ránk, de mielőtt nekivágnánk, szeretném személyesen is kifejezni köszönetemet. Szeretettel várom mindannyiukat 1995. június 23-án délelőtt 10 órakor intézetünk dísztermében!

Tisztelettel és üdvözlettel:

John Smith főigazgató

¹⁰ A foglalkozásvázlat tervezői: Balázs György, Bácsiné Kremper Anita, dr. Véghné Csuka Rita, Kémenczyné Kozák Elvira, Lengyel Zsuzsa, Romankovics Edit és Lipták Ildikó.